

ОЦІНКА ТА ПОРІВНЯННЯ РІВНЯ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. На сьогодні особливої актуальності набуває питання інтенсифікації розвитку економіки України, вихід на сучасний технологічний та промисловий рівень. Проте реалізація такого завдання неможливе без значних змін у структурі основних засобів підприємств, їх оновлення та модернізації. Саме тому на засіданні Кабінету міністрів України М. Я. Азаров визначив пріоритетним не управління промисловістю України, а саме управління її модернізацією [1]. У завданнях Державної програми розвитку внутрішнього виробництва Кабінету міністрів України закріплено, що модернізація промисловості входить до числа першочергових напрямів діяльності Уряду [2].

Метою статті є обґрунтування методики розрахунку показників модернізації промисловості Західного регіону України та аналіз тенденцій модернізації основних засобів в регіоні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань структурної модернізації та високотехнологічного розвитку промисловості присвячено низку наукових праць вітчизняних вчених, зокрема О. Амоші, Я. Базилюка, О. Власюка, В. Гейця, Я. Жаліла, Л. Дейнеко, Д. Крисанова, Л. Федулова та багатьох інших. Значний внесок у дослідження здійснили також зарубіжні вчені: Ж. Азулай, А. Геца, С. Дойл, Дж. М. Кейнс, К. Маркс, Г. Моргентуау, Ж. Нажельс, Дж. Най, Ж.-Ж. Руссо, Р. Страйкер, Д. Фішер, В. Хагер та інші.

Виклад основного матеріалу. Незважаючи на велику кількість досліджень питань модернізації, єдиного визначення цього терміну та критеріїв його оцінки на сьогодні не існує. Саме тому відсутні фактичні статистичні дані, які б дозволили провести оцінку та аналіз досягнень української економіки на шляху її модернізації. Таким чином, виникла нагальна потреба у визначенні методики та критеріїв для статистичної оцінки модернізації на основі наявних статистичних даних Державної служби статистики України. Модернізація – це зміни та удосконалення, що відповідають сучасним вимогам [3]. Проте, через відсутність чітких критеріїв поняття „сучасні вимоги”, використовувати це тлумачення для статистичного аналізу неможливо. Податковий Кодекс України уточнює термін модернізація і у статті 146.11 він трактується як ремонт та по-

ліпшення об'єктів основних засобів, що приводить до зростання майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єктів. Водночас вартість отриманих економічних вигод має перевищувати 10% сукупної балансової вартості основних засобів, на які нараховується амортизація [4].

Відтак, завдяки новому податковому кодексу ми маємо можливість визначити чіткі критерії оцінки та аналізу модернізації у промисловості. За перший базовий критерій приймемо введення в дію основних фондів як показник збільшення вартості основних фондів (табл. 1).

За другий критерій оцінки, що визначає зростання вигод від введення в дію основних засобів, як правило, на рівні галузей приймаються зміни обсягів виробленої продукції, на рівні регіонів – зміни валового регіонального продукту (табл. 3).

Тепер маємо можливість порівняти отриману вигоду (зміни валового регіонального продукту) (табл. 2) з залишковою вартістю основних фондів (табл. 4). Визначаємо отриману вигоду від введення в дію основних фондів, як відношення обсягів збільшення реалізованої промислової продукції до залишкової вартості основних фондів (табл. 5).

Варто зазначити, що протягом 2005 – 2008 рр. у всіх областях Західного регіону України відбувався процес модернізації основних засобів виробництва, вигода від якого перевищувала 10% їх залишкової вартості. Проте процес модернізації основних засобів був значно нижчим, ніж в середньому по Україні, що може свідчити про відставання регіону в інтенсивності економічного розвитку та низький рівень ефективності модернізації основних засобів. Після кризового 2009 року інтенсивне оновлення основних засобів відбулося лише у Закарпатській, Волинській та Львівській областях. В інших областях регіону та Україні показник росту валового регіонального продукту був нижчим, ніж 10% залишкової вартості основних засобів.

Припущення про неефективне використання основних фондів у Західному регіоні України підтверджує розрахунок коефіцієнта фондівдачі як відношення обсягів реалізованої продукції до залишкової вартості основних фондів, що вказує на низький рівень коефіцієнта фондівдачі у регіоні (табл. 6).

Таблиця 1

Введення в дію основних фондів у Західному регіоні України, млн грн

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	70497	82333	127453	149635	111345	122572
ЗРУ	8564	11703	17183	22516	16097	20132
Волинська	1306	1373	2178	2578	1803	1683
Закарпатська	861	1243	1931	3286	1452	2069
Івано-Франківська	1350	1761	2587	3492	2270	3699
Львівська	2974	3842	5333	6956	4171	7308
Рівненська	921	1704	2020	2220	1332	2332
Тернопільська	618	858	1568	2290	1030	1776
Чернівецька	534	922	1566	1694	4039	1265

Джерело [5]

Таблиця 2

Валовий регіональний продукт у Західному регіоні України, млн грн

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	441452	544153	720731	948056	913345	1082569
ЗРУ	56701	69176	88611	112934	111089	130329
Волинська	6553	7687	10072	12784	12225	14429
Закарпатська	6700	8185	10508	13208	12542	15299
Івано-Франківська	9622	11316	13916	17883	17241	20446
Львівська	17192	21486	27987	35534	35955	41655
Рівненська	7263	8924	11180	14074	13469	15882
Тернопільська	5137	6452	8276	10618	11173	12726
Чернівецька	4234	5126	6672	8833	8484	9892

Джерело [7]

Таблиця 3

Обсяги змін валового регіонального продукту, млн грн

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	96339	102701	176578	227325	-34711	169224
ЗРУ	12283	12475	19435	24323	-1845	19240
Волинська	1559	1134	2385	2712	-559	2204
Закарпатська	1403	1485	2323	2700	-666	2757
Івано-Франківська	2311	1694	2600	3967	-642	3205
Львівська	3200	4294	6501	7547	421	5700
Рівненська	1664	1661	2256	2894	-605	2413
Тернопільська	1189	1315	1824	2342	555	1553
Чернівецька	957	892	1546	2161	-349	1408

Розраховано на основі даних табл. 2.

Таблиця 4

Залишкова вартість основних фондів в Західному регіоні України, млн грн

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	661565	774503	993346	1251178	1597416	1731296
ЗРУ	95484	108938	136086	167697	190536	244275
Волинська	9460	10492	13715	16791	19089	19620
Закарпатська	9874	12603	15367	23033	24519	22833
Івано-Франківська	13966	14873	18805	22598	25592	30562
Львівська	32335	36955	45098	54573	61289	64627
Рівненська	13987	15894	21076	23452	25498	64627
Тернопільська	8402	9321	11187	14032	15345	18026
Чернівецька	7460	8800	10838	13218	19204	23980

Джерело [5]

Таблиця 5

Вигода від введення в дію нових основних засобів, відсотків

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	14,6	13,3	17,8	18,2	-2,2	9,8
ЗРУ	12,9	11,5	14,3	14,5	-1,0	7,9
Волинська	16,5	10,8	17,4	16,2	-2,9	11,2
Закарпатська	14,2	11,8	15,1	11,7	-2,7	12,1
Івано-Франківська	16,5	11,4	13,8	17,6	-2,5	10,5
Львівська	9,9	11,6	14,4	13,8	0,7	8,8
Рівненська	11,9	10,5	10,7	12,3	-2,4	3,7
Тернопільська	14,2	14,1	16,3	16,7	3,6	8,6
Чернівецька	12,8	10,1	14,3	16,3	-1,8	5,9

Розраховано на основі даних табл. 3 та табл. 4

Таблиця 6

Коефіцієнт фондівдачі у Західному регіоні України

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	0,67	0,70	0,73	0,76	0,57	0,63
ЗРУ	0,59	0,64	0,65	0,67	0,58	0,53
Волинська	0,69	0,73	0,73	0,76	0,64	0,74
Закарпатська	0,68	0,65	0,68	0,57	0,51	0,67
Івано-Франківська	0,69	0,76	0,74	0,79	0,67	0,67
Львівська	0,53	0,58	0,62	0,65	0,59	0,64
Рівненська	0,52	0,56	0,53	0,60	0,53	0,25
Тернопільська	0,61	0,69	0,74	0,76	0,73	0,71
Чернівецька	0,57	0,58	0,62	0,67	0,44	0,41

Розраховано на основі даних табл. 2 і табл. 4

Проте ефективність модернізації основних фондів, яку можна розрахувати як відношення змін валового регіонального продукту (табл. 3) до вартості введених в дію основних засобів (табл. 1), показує, що у Західному регіоні України коефіцієнт використання введених в дію нових основних засобів значно нижчий, аніж у середньому по Україні і лише в чотирьох областях цей коефіцієнт вищий за одиницю, що може

свідчити про низький рівень модернізації основних засобів у регіоні (табл. 7).

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що хоча в цілому вигода від введення в дію нових основних засобів протягом останніх 10 років перевищує 10% від залишкової вартості, що свідчить про факт їх модернізації, проте показники регіону значно відстають від середньоукраїнських показників, що вказує на

Таблиця 7

Коефіцієнт фондівдачі нових основних засобів у Західному регіоні України

Області Західного регіону України	Роки					
	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Україна	1,37	1,25	1,39	1,52	-0,31	1,38
ЗРУ	1,43	1,07	1,13	1,08	-0,11	0,96
Волинська	1,19	0,83	1,10	1,05	-0,31	1,31
Закарпатська	1,63	1,19	1,20	0,82	-0,46	1,33
Івано-Франківська	1,71	0,96	1,01	1,14	-0,28	0,87
Львівська	1,08	1,12	1,22	1,08	0,10	0,78
Рівненська	1,81	0,97	1,12	1,30	-0,45	1,03
Тернопільська	1,92	1,53	1,16	1,02	0,54	0,87
Чернівецька	1,79	0,97	0,99	1,28	-0,09	1,11

Розраховано на основі даних табл. 1 та табл. 3

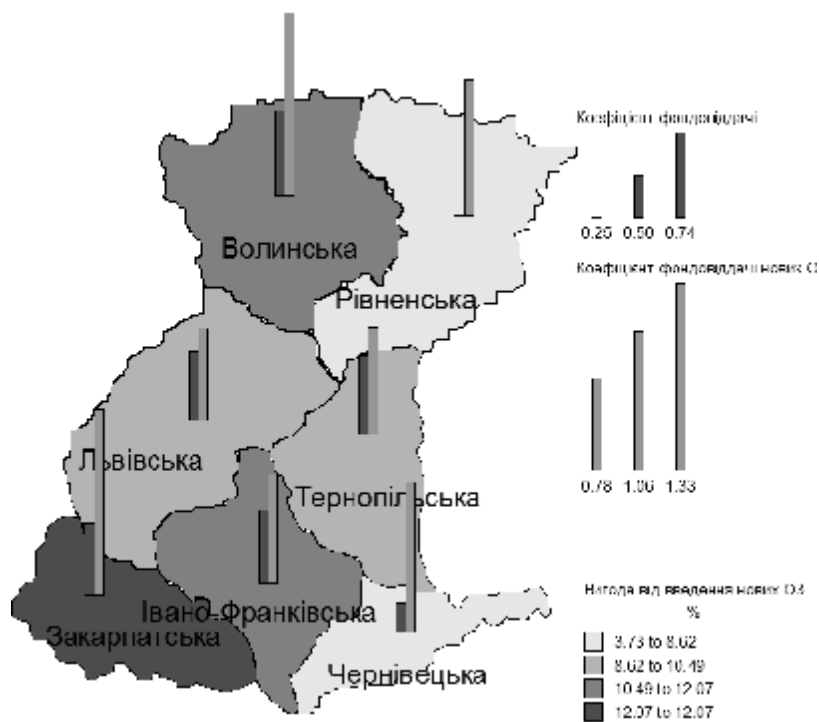

Рис. 1. Зведена оцінка статистичних показників модернізації основних засобів у Західному регіоні України

неефективність використання основних засобів. Це припущення підтверджується розрахунком показників коефіцієнту фондівддачі основних засобів регіону та коефіцієнту фондівддачі нових основних засобів. Така ситуація вимагає від місцевих органів влади вжити заходів щодо впровадження системи управління модернізацією регіональної промисловості, нагальність таких заходів підтверджується рішенням Кабінету міністрів України [1]. Одним із елементів управління модернізацією має стати розробка надійної і точної методики обліку, розрахунку та аналізу динаміки модернізації, оновлення основних засобів і впровадження її в систему управлінського обліку на рівні регіональної влади.

Література

1. **Азаров М. Я.** Уряд вдосконалив управління модернізацією промисловості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=245577585&cat_id=244276429.
2. **Модернізація** промисловості та підвищення енергоефективності – першочергові напрями діяльності Уряду [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=176270.
3. **Тлумачний** словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uktdic.appspot.com>.
4. **Податковий** Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
5. **Основні** засоби України 2000 – 2010 : статистичний бюлетень / Держкомстат України. – Київ. – 2011.
6. **Статистичний** збірник Промисловість України 2007 – 2010 : статистичний бюлетень / Держкомстат України. – Київ. – 2011.
7. **Статистичний** щорічник України за 2011 рік / Держкомстат України ; за ред. О. Г. Осауленка. – К. : ТОВ „Август-Трейд”, 2012. – 559 с.

Лиса О. І. Оцінка та порівняння рівня модернізації основних засобів у Західному регіоні України

У статті висвітлено методичні аспекти визначення поняття модернізації основних засобів та аналізу

кількісних показників оцінки динаміки модернізації основних засобів в Україні, специфіка їх застосування в Західному регіоні. Здійснено оцінку динаміки рівня модернізації основних засобів в ЗРУ. Запропоновано нову методику оцінки рівня модернізації основних засобів як відношення вигоди від оновлення основних засобів до залишкової вартості основних засобів.

Ключові слова: модернізація, основні засоби, методика оцінки, статистична оцінка.

Лыса О. И. Оценка и сравнение уровня модернизации основных средств в Западном регионе Украины

В статье освещены методические аспекты определения понятия модернизации основных средств и анализа количественных показателей оценки динамики модернизации основных средств в Украине, специфика их применения в Западном регионе. Проведена оценка динамики уровня модернизации основных средств в ЗРУ. Предложена новая методика оценки уровня модернизации основных средств, как отношение выгоды от обновления основных средств к остаточной стоимости основных средств.

Ключевые слова: модернизация, основные средства, методика оценки, статистическая оценка.

Lysa O. I. Evaluation and Comparison of the Level of Modernization of Fixed Assets in Western Ukraine

The methodological aspects of the definition of the modernization of the fixed assets and analysis of quantitative indicators of the evaluation of the dynamics of the modernization of the fixed assets in Ukraine are presented, the specifics of their application in Western region are using in the article. The estimating of the dynamics of the level of the modernization of the fixed assets in West region is done. The new method of the estimating of the level of the modernization of the fixed assets is proposed, as a ratio of benefits from fixed assets to the residual value of fixed assets.

Key words: modernization, capital assets, methods of assessment, statistical evaluation.

Стаття надійшла до редакції 12.06.2013

Прийнято до друку 30.08.2013